

**“Alexandru Ioan Cuza” University of Iași
Faculty of Philosophy and Social-Political Sciences
Doctoral School of Political Sciences**

PH.D. THESIS

- Abstract -

**The European Union in the contemporary security
environment: perspectives over the Middle East and
North Africa region**

Ph.D. Coordinator,

Associate Professor Bogdan Ștefanachi, Ph.D.

Ph.D. Candidate,

Mihai Sebastian Chihaia

Iași, 2021

**Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice
Școala doctorală: Științe Politice**

TEZĂ DE DOCTORAT

- Rezumat -

**Uniunea Europeană în mediul contemporan de
securitate: perspective asupra Orientului Mijlociu și
Africii de Nord**

Coordonator științific,

Conf. univ. dr. Bogdan Ștefanachi

Doctorand,

Mihai Sebastian Chihăia

Iași, 2021

Contents

List of Tables	3
Abbreviations	5
Acknowledgements.....	8
Introduction.....	9
Chapter 1. The Concept of Security.....	20
1.1 International Relations Theories and Security	20
1.2 Security – framework for understanding.....	29
1.3 Regional Security Complex Theory	38
Chapter 2. Security in the European Context.....	46
2.1 The road to an integrated approach to security through a common foreign policy	46
2.2 The EU Common Foreign and Security Policy.....	50
2.3 Overlapping priorities in the European context	61
Chapter 3. Perspectives over the Middle East and North Africa region	81
3.1 A general view over the MENA region	81
3.2 Grand Strategies	86
3.2.1 The importance of the MENA region to Russia.....	86
3.2.2 The US and the MENA region	94
3.2.3 A new rising actor - China.....	99
3.2.3.1 China and regional cooperation.....	108
3.3 Measuring influence of external powers in the MENA region	115
Chapter 4. MENA region through the lenses of the EU strategic engagement	128
4.1 The EU in the MENA region	128
4.2 Limits of the EU engagement in the MENA region.....	135

4.2.1 Transatlantic issues and influence over MENA	147
4.2.2 The EU and the MEPP.....	153
4.2.3 The EU and Syria, Lebanon, Iran	156
4.3 The EU in the Future Security Climate.....	159
Conclusions.....	171
Bibliography	181
Annexes.....	197

Abstract

The EU has been for the past decades an important international actor, operating at multiple levels (economic, security, stability) on the international stage and being present in all major issues across the globe. The Middle East area has been a hot spot for conflicts and disputes which have constantly erupted and presented numerous challenges for both policymakers and researchers studying the region.

This thesis revolves around the puzzle generated by the effectiveness of the EU external involvement, putting special emphasis on the contemporary Middle East and North Africa as a specific area.

Is the EU an influential actor in the Middle East? Has the EU been able to affect the dynamic of power in the region? How does the EU compare with other external actors? The research focuses on providing a comprehensive analysis to these questions in the attempt to ultimately provide a series of recommendations for the EU policy towards the Middle East to become more efficient. Besides trying to identify whether the EU is influential in this region (and firstly to outline how can an external actor be influential in the region, what tools and instruments work and what are the dynamics at the local and regional level so that we can establish a framework of analysis), the main focus of the research is to offer insights into the measures that can be adopted in order to grow the presence and influence of the EU in solving the issues present in the MENA that disrupt global stability (we mention global stability since there is a spin off effect starting from the local level where threats act first to regional and then to the global level).

The value of the research

The value of this research is twofold. Firstly, the comparison between the actions of the EU, Russia and the US is novel and brings into discussion the strategies these external powers use when approaching the Middle East region and the resources they dedicate to support their policies. Besides identifying their core strengths and strategic thought, different levels of

analysis reveal their actual impact in terms of military (arms sales – which have been a strong indicator of the image of an external power and the capabilities to influence conflict and security dynamics, military aid as well as military power which traditionally has been the type of power that influences developments in the region) and economic terms (trade and the importance of being one of the top economic partners, economic aid or assistance aimed at development and/or institution and state building which have a strong impact in creating a system of good governance that can, in turn, contribute to more stability and security on the ground, as well as regionally). This comparison serves to put into context the EU actions and show how it stands in terms of impact and leverage. An original part of the thesis is brought by the analysis over China's presence and strategy in the Middle East. As a new actor coming into the region following its global expansion under the Belt and Road Initiative, research on this topic has been limited. The subchapter dedicated to China's engagement in the region serves as an overview over the instruments used to gain influence and penetrate the area (showing how this could evolve on longer term) and at the same time helps us better understand where the EU stands by comparison with the other external actors.

Secondly, the importance of this research stands in the collection of recommendations that aim at covering most of the directions that the EU could follow in its future approach to the Middle East, of use to policy makers, think tanks or the private sector that are involved in the region. Furthermore, combining an academic angle with a policy one brings new added value to the thesis as well as different perspectives of looking at the EU engagement in the Middle East. The research remains open to be developed further by expanding the framework of analysis and by focusing on specific case studies where the influence of external powers can be analyzed together with more local limitations of EU actions, with the aim of providing even more targeted recommendations.

The research also dwells upon how the EU and other actors are perceived in the region, in this sense interviews conducted with high ranking members of the academia and international affairs experts from the region shed some light on the impact of the presence of the EU and the other actors. Due to the sensitivity of the matter, the discussion took form of an exchange of ideas and while the officials have kindly asked their names to remain confidential, they have agreed to have their ideas quoted. For instance, our discussions have supported the idea that the EU is viewed as a secondary actor in the MEPP while the US is considered as the main power

that has the influence to steer the parties to a possible mutual accepted resolution. Furthermore, the EU is seen as an economic power with very little political leverage and credibility. On the other hand, Russia is perceived as taking advantage of circumstances in its cooperation with Iran and that the reality shows no strategic partnership between Iran and Russia.

This research has also benefited from access to a variety of bibliographical resources at the Political Science Department of “Alexandru Ioan Cuza” University of Iasi and through the exchanges undertaken under the Erasmus+ framework (Tel Aviv University, the German Marshall Fund of the United States) which immensely helped develop this thesis.

The structure of the thesis

In order to be able to put up relevant recommendations, a comprehensive research process must be first developed, reflected in the structure of this thesis. To go into the discussion about security issues, firstly, a framework must be put in place to understand the concept of security and what it entails in the contemporary period. **The first chapter** places special emphasis on how the concept of security evolved over time and what it understood nowadays. Firstly, this chapter looks at security through the lens of international relations theories, highlighting different views and how these applied in the international system.

The framework of understanding during the Cold War envisaged security purely from a military perspective and comprising of military means (threats were other states that wanted to expand their power, responses to threats were also military action or military alliances). This vision started to develop further with the changes taking place in the international system in late 1980s, and took into account also non state actors (state was not the only actor involved in ensuring security) as well as other aspects besides military such as economic, social, environmental, etc. Further on, the theory around the concept of security lay the ground for discussing the regional security complex (RSC) theory that is essential in focusing on the Middle East region in our research. Based on the analysis of Buzan and Waever, our research will go over the definition of a security complex, how to identify this structure, how it develops over time and the types of complexes that exist with the aim of applying it on the Middle East region. It will also focus on Buzan and Weaver understanding of security and their framework to expand the concept to include issues such as climate change, poverty, human rights, etc. and how it relates to the security complexes.

The second chapter aims to put in frame the EU external actions which requires a presentation of the EU foreign policy from the beginning of the European integration until today pointing out the main developments, the understanding of security threats at the EU level as well as outlining the contemporary threats that the EU is facing in its neighborhood. There are a few essential milestones that led to the contemporary context of the EU's global strategy and that framed its external engagement, also on the Middle East region. We go through the main advancements brought by the treaties of Maastricht, Amsterdam, Nice and Lisbon as well the evolution of the Common Security and Defense Policy (CSDP) to portray the capabilities and institutional processes the EU developed to support more engagement at the global scale. Furthermore, we will review the European Security Strategy and the EU Global Strategy together with the foreign policy priorities of the EU in the past 10-15 years to get a good understanding regarding the positions taken at the level of the Union. This chapter also briefly takes into account the priorities in the European context of other relevant actors such as NATO and Russia.

The third chapter. Firstly, the third chapter presents the theoretical model of a grand strategy and the factors that it encompasses applied to the US and Russia pointing out the interests, the resources (means), existent threats and how the actors try to reach their goals in the Middle East.

After analyzing the strategies and interactions of the four external powers in the region, we notice the US being the most important external actor in the region, present for the past decades diplomatically (involved in all major disputes and conflict resolution), economically and military on the ground. Although recently there have been discussions regarding a partial retreatment from the region, the US policies remain essential when discussing the Middle East. Russia has developed a strong strategy that builds upon the previous USSR engagement, following its objectives while at the same time devoting important military resources in support of these (either as military presence, arms sales or military aid). The key part of the research is brought by another actor that has recently enhanced its presence in the region, China. We identify the layers of its strategy and use the framework of grand strategy to identify its strenghts in the approach towards the Middle East. China is relatively new on the overall picture of the Middle East region, growing bilateral relations through increased trade and investments. While it does not have the military connections of Russia or the US, and its political ambitions are much lower, China is slowly gaining ground in the regional politics, looking to portray itself as a

conflict mediator, strong economic partner and a diplomatic force. The EU has long developed strategies and policies over the region and has been constantly engaged through a variety of avenues such as conflict resolution, economic programs, partnerships with countries in the region etc. However, at political and security level, it has largely failed to make a long lasting impact.

The third chapter also develops a tool through which we will measure the influence the three actors yield in the Middle East based on two pillars: military and economic. On the military side, we will take into account the arms sales directed to the Middle East countries, in the attempt to outline which actor has the most influence in this regard and test the assumption according to which Russia is becoming an important player in weapons sales towards the region, also through its military presence and display. The EU cannot be taken into account in this analysis, given that the area of defense falls under the member states and does not have any military capabilities. The preliminary findings show that the US holds the monopoly on arms sales with Russia being far behind in terms of sales, although branded as gaining serious ground. In spite of this, Russian arms sales are growing, helping project more Russian influence in the region that might become significant by comparison to that of the US at some point in the future, although there is no way to assess this with certainty. Besides the arms sales, another important variable is the military aid dedicated to the Middle East countries where the US seems to be the unquestionable leader, while Russia gaining some ground through aid directed to its allies. This part will try to outline why the US takes the lead in this regard and what this military aid means to the regional allies. Again, the EU cannot be taken into account as it does not provide any military aid. The military aid transferred by the US and Russia goes as assumed to their traditional regional allies.

From an economic point of view, the equation is more complex, as we take into account the levels of trade (imports/exports) as well as the economic assistance provided and try to analyze whether the assumption that the EU is an economic player in the region and yields the most influence is valid. This section includes all of the three major powers Russia, the EU and the US. Although, as it can be guessed, Russia seems to be no match to the EU and the US, it does have some strong points that will be highlighted, such as a significant impact in the nuclear energy market of the Middle East. On the economic side, the EU has an important impact in the MENA, having significant impact as a major trade partner. However, the fact that this economic power is not translated in political influence requires further analysis in the next chapter.

The fourth chapter is solely focused on the EU and initially applies the same theoretical framework of analysis on the EU with the aim of identifying the main features of its actions in the MENA region. Taking into account also the observations from the tool developed why is the EU so ineffective, politically speaking, and why it cannot transform its economic power into political capital? Possible answers the research looks into are as follows: i) there is no EU military involvement and as we have seen, military power counts the most in the contemporary Middle East or military display that shows or creates the impression of power/relative power; ii) another possible reason is the lack of credibility and the low level of political trust regional players have in the EU; iii) the US has always been seen as the main actor, the EU being secondary in all aspects, context from which the EU is seen as less important. This is further analyzed in order to test the validity of these possible avenues of explanation and to identify the limitations of the EU's action in the Middle East region which are pointed out in the next chapter.

The thesis further identifies the main limitations of the EU foreign policy towards the Middle East (with emphasis on important cases such as the Middle East Peace Process, the Gulf region, the EU tools and programmes, the transatlantic relation) with the aim of highlighting some ways to improve the EU actions towards the region. Drawing from the limitations of the EU foreign policy and engagement in the Middle East, we have intended to put together a series of recommendations that could improve the stance of the EU in the region, taking into account the policies and experience of the past decades. These recommendations focus on how the EU can be more engaged in the Middle East through developing a long term strategy that is constantly implemented step by step, strategy that requires a thorough understanding of the countries and the actors in the region and the variety of dynamics and relations that influence policies. This strategy is closely interlinked with the EU gaining more credibility and be viewed as an external actor that has the capabilities to mediate a conflict or dispute, to use both soft and hard power measures and to change/deter policies of other actors. At the same time, the EU would be able to establish a framework of cooperation/competition with the other external actors present in the Middle East on medium and long term.

This research provides also with multiple avenues to look further the EU actions in the Middle East region and also analyze actions at micro level which would open the door for assessments on a country by country basis and recommendations that could go focus more on

the local level. The conclusions also introduce three scenarios the EU engagement in the Middle East could follow in the future, respectively looking at more engagement, maintaining the status quo or a partial retranchement, looking at the likeliness of these scenarios to take place.

Selective bibliography

Akbarzadeh, Shahram (ed.). *America's Challenges in the Greater Middle East - The Obama Administration's Policies*. New York: Palgrave Macmillan, 2011.

Akbarzadeh, Shahram. "Obama in the Middle East: Failure to bring change". In *America's Challenges in the Greater Middle East - The Obama Administration's Policies*. Ed. Shahram Akbarzadeh. New York: Palgrave Macmillan, 2011), 1-10.

Albinyana. Roger. "A Review of EU Policies towards the Mediterranean Region (1957-2016)". *Focus* 136 (2016), [http:// https://www.iemed.org/](https://www.iemed.org/), accessed at 20.05.2020.

Albinyana. Roger and Fátima Fernández. "From the Euro-Arab Dialogue to a Euro-Arab Summit: Revamping the EU-Arab Partnership". *IEMed. Mediterranean Yearbook* (2018): 255-259, [http:// https://www.iemed.org/](https://www.iemed.org/), accessed at 20.05.2020.

Alvarez Josefina Echavarría. "Re-thinking (in)security discourses from a critical perspective". *Asteriskos* 1:2 (2006): 61-82.

Asseburg, Muriel and Ronja Kempin. *The EU as a strategic actor in the realm of security and defence?* Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2009.

Baldwin, David A. "The Concept of Security". *Review of International Studies* 23, no 1 (1997): 5-26, <http://www.jstor.org/stable/20097464>, accessed at 10.12.2019.

Bianco, Cinzia. "A Gulf apart: How Europe can gain influence with the Gulf Cooperation Council". *European Council on Foreign Relations*, February 25, 2020, https://www.ecfr.eu/publications/summary/a_gulf_apart_how_europe_can_gain_influence_with_gulf_cooperation_council, accessed at 05.04.2020.

- Bindi, Federiga (ed.). *The Foreign Policy of the European Union: Assessing Europe's Role in the World*. Washington: Brookings Institution Press, 2010.
- Bindi, Federiga & Irina Angelescu (eds.). *The Foreign Policy of the European Union*. 2nd. Washington: Brookings Institution Press, 2012.
- Blank, Stephen J. "Russian Strategy and Policy in the Middle East". *Israel Journal of Foreign Affairs* 8, no. 2 (2014): 9-23, <http://dx.doi.org/10.1080/23739770.2014.11446585>.
- Blank, Stephen J. "Russia's New Presence in the Middle East". *American Foreign Policy Interests* 37, no 2 (2015): 69-79, <http://dx.doi.org/10.1080/10803920.2015.1038926>.
- Buzan, B. "Peace, power and security: contending concepts". *Journal of Peace Research* 21:2 (1984): 109–25.
- Buzan, B. *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Harlow: Pearson Education Limited, 1991.
- Buzan, Barry and Lene Hansen. *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Buzan, B. and Ole Waever. *Regions and Powers. The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Desch, Michael C. "The keys that lock up the world: Identifying American Interests in the Periphery". *International Security* 41, no 1 (Summer 1989): 86-121.
- Dokos, Thanos (ed.). *The Eastern Mediterranean in 2020: Possible Scenarios and Policy Recommendations*. Athens: Hellenic Foundation for European & Foreign Policy, 2016.
- Duke, S. "After Nice: The Prospects for European Security and Defence". *European Policy Centre*, 2 March 2001, <https://epc.eu/en/>, accessed at 10.04.2020.
- Dworkin, Anthony (ed.). *Five Years on the New European Agenda for North Africa*. London: European Council on Foreign Relations, 2016.
- Fawcett, Louise (ed.). *International Relations of the Middle East*. 4th edition. Oxford: Oxford University Press, 2016.
- Hide-Price, Adrian. *European Security in the Twenty-first Century: The Challenge of Multipolarity*. London; New York: Routledge, 2006.
- Hinnenbusch, Raymond & Anoushiravan Ehteshami (eds). *The Foreign Policies of Middle East States*. 2nd edition. Boulder: Lynne Reinner Publishers, 2014.

- Hinnebusch, Raymond. "The Middle East Regional System". In *The Foreign Policies of Middle East States*. 2nd edition. Eds. Raymond Hinnenbusch & Anoushira van Ehteshami. Boulder: Lynne Reinner Publishers, 2014, 35-74.
- Keohane, Daniel (et al.). "A New Ambition for Europe: A Memo to the European Union Foreign Policy Chief". *Carnegie Europe* (28 October 2014), <http://carnegieeurope.eu/2014/10/28/new-ambition-for-europe-memo-to-european-union-foreign-policy-chief-pub-57044>, accessed at 15.12.2017.
- Kolodziej, Edward A. "Renaissance in Security Studies? Caveat Lector!". *International Studies Quarterly* 36, no 4 (1992): 421-38.
- Kolodziej, Edward A. *Security and International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Lake, David A. and Patrick M. Morgan (eds.) *Regional Orders: Building Security in a New World*. University Park: Pennsylvania State UP, 1997.
- Lynn-Jones, Sean M. *International Security studies After the Cold War: An Agenda for the Future*. CSIA Discussion Paper 91-11, Kennedy School of Government. Harvard University, December 1991.
- Miller, Benjamin. *States, Nations, and the Great Powers: The Sources of Regional War and Peace*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- Miller, Benjamin. "The Concept of Security: Should it be Redefined?" *Journal of Strategic Studies* 24:2 (2001): 13-42, <http://dx.doi.org/10.1080/01402390108565553>, accessed at 15.03.2020.
- Ojanen, H. *The EU and the Prospect of Common Defence*. Working Paper No.18. Helsinki: Finnish Institute of International Affairs, 1999.
- Rubin, Barry (ed.). *The Middle East: A Guide to Politics, Economics, Society and Culture*. Vol. 1. Armonk: M.E. Sharpe, 2012.
- Schweller, Randall L. and Xiaoyu Pu. "After Unipolarity: China's Vision of International Order in an Era of US Decline." *International Security*, 36 :1 (2011): 41-72.
- Scobell, Andrew and Alireza Nader. *China in the Middle East: The Wary Dragon*. Santa Monica, Calif.: RAND Cooperation, 2016.
- Sjursen, Helene. *Understanding the Common Foreign and Security Policy: Analytical Building Blocs*. Oslo: ARENA Centre for European Studies. Working Paper, 9, 2003.

- Smith, Charles. "The Arab - Israeli Conflict". In *International Relations of the Middle East*. 4th edition. Ed. Louise Fawcett. Oxford: Oxford University Press, 2016, 259-285.
- Soler i Lecha, Edouard and Nathalie Tocci. "Implications of the EU Global Strategy for the Middle East and North Africa". *Future Notes*, no 1 (July 2016): 1-4.
- Tocci, Nathalie. *The EU and conflict resolution: Promoting peace in the backyard*. Abingdon: Routledge, 2007.
- Wallander, Celeste A. "Institutional Assets and Adaptability: NATO after the Cold War". *International Organization* 54:4 (Autumn 2000): 705–735.
- Walt, Stephen M. "The Renaissance of Security Studies". *International Studies Quarterly* 35, no 2 (June 1991): 211-239.

Rezumat

În ultimele decenii, Uniunea Europeană a fost un actor foarte important pe scena relațiilor internaționale, operând pe multiple niveluri (de securitate, economic, politic), fiind prezentă în toate evenimentele majore care au avut loc. Orientul Mijlociu este un spațiu în care conflictele și disputele izbucnesc constant și care prezintă numeroase provocări atât pentru liderii politici, cât și pentru cercetătorii care studiază regiunea.

Această teză încearcă să analizeze eficiența acțiunii externe a Uniunii Europene, punând accent pe Orientul Mijlociu și Africa de Nord. Pe parcursul cercetării noastre am identificat mai multe puncte cheie pornind de la câteva întrebări de cercetare pertinente: Este Uniunea Europeană un actor important în regiune? A reușit Uniunea Europeană să influențeze dinamica de putere? Cum este poziționată Uniunea Europeană prin comparație cu ceilalți actori externi prezenți în regiune? Cercetarea este axată pe oferirea unor răspunsuri comprehensive la aceste întrebări cu scopul de a crea o serie de recomandări care ar putea îmbunătăți politicile Uniunii Europene referitoare la Orientul Mijlociu. Pe lângă încercarea de a identifica influența Uniunii Europene în regiune (și anume, ce presupune ca un actor să fie influent în această regiune, ce instrumente și politici sunt folosite și care sunt dinamica de putere la nivel local și regional), teza se concentrează pe oferirea unor perspective asupra măsurilor care pot fi adoptate pentru a crește prezența și influența Uniunii Europene în problemele din regiune care afectează stabilitatea la nivel global (provocările de securitate locale având tendința de a deveni probleme la nivel regional și apoi global).

Valoarea cercetării

Unul dintre obiective principale ale acestei cercetări este acela de a aduce noutăți dintr-o dublă perspectivă. În primul rând, comparația între politicile regionale ale Uniunii Europene, Statelor Unite ale Americii și Rusiei aduce în discuție strategiile marilor puteri în Orientul Mijlociu și instrumentele folosite de acestea pentru a implementa aceste strategii. În procesul de identificare a punctelor forte, analiza punctează impactul actorilor externi în sfera militară

(vânzările de arme – un indicator puternic al imaginii puterilor externe și al capacității lor de a influența dinamica securității și a conflictelor, ajutorul militar și puterea militară care au avut întotdeauna o influență importantă în regiune) și în sfera economică (schimburile comerciale și importanța de a fi unul dintre partenerii principali pentru țările din regiune, asistența economică cu scopul dezvoltării instituțiilor și procesului de guvernare care contribuie la stabilitatea regională). Această comparație are scopul de a pune într-un context mai larg, multidimensional acțiunile și impactul Uniunii Europene în Orientul Mijlociu. O altă componentă importantă a cercetării o reprezintă analiza prezenței Chinei, un actor nou în regiune care se extinde sub sfera inițiativei Belt and Road. Subcapitolul dedicat Chinei analizează o serie de strategii eficiente în regiune și ne ajută să înțelegem unde este poziționată Uniunea Europeană prin comparație cu ceilalți actori externi.

În al doilea rând, importanța practică a cercetării se distinge prin prisma recomandărilor care acoperă direcțiile pe care le-ar putea urmări Uniunea Europeană în politicile asupra Orientului Mijlociu în următorii ani, acestea putând fi utile funcționarilor, institutelor de cercetare, sau sectorului privat. Combinând o perspectivă academică cu o perspectivă axată pe politici aduce valoare adăugată tezei, împreună cu multiple unghiuri de analiză a acțiunilor Uniunii Europene în regiune. Cercetarea rămâne deschisă, putând fi continuată pe diferite paliere care se pot concentra pe studii de caz specifice unde influența puterilor externe poate fi studiată în detaliu la nivel local cu scopul de a prezenta recomandări specifice.

Lucrarea punctează de asemenea modul în care sunt percepuți actorii externi în regiune, în acest sens interviurile/discuțiile cu profesori și experți din regiune subliniază impactul prezenței și acțiunilor Uniunii Europene. Datorită chestiunilor discutate, dialogul a luat forma unui schimb de idei, experții dorind să rămână anonimi, dar fiind de acord ca ideile lor să fie menționate/folosite în cadrul tezei. Discuțiile au arătat că Uniunea Europeană este văzută ca un actor secundar în problema procesului de pace din Orientul Mijlociu, iar Statele Unite este considerat actorul principal care poate influența părțile să ajungă la o rezoluție. Mai mult, Uniunea Europeană este văzută ca o putere economică, dar având puțină credibilitate politică. Pe de altă parte, Rusia este percepută ca stabilind parteneriate de durată scurtă în funcție de circumstanțele regionale și de interesele de moment.

Cercetarea a beneficiat de acces la o varietate de resurse bibliografice în cadrul Departamentului de Științe Politice din cadrul Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași și la importante baze de date, rapoarte și documente oficiale în cadrul stagiilor de cercetare efectuate la Universitatea Tel Aviv și în cadrul biroului din Bruxelles, German Marshall Fund of the United States.

Structura cercetării

Pentru a putea contura o serie de recomandări în ceea ce privește politica externă a Uniunii Europene asupra Orientului Mijlociu, este necesar un proces de cercetare minuțios care se regăsește în structura lucrării, care cuprinde, în conformitate cu cerințele academice, introducerea, cinci capitole care includ analizele și recomandările din sfera menționată și concluziile. **Primul capitol** se axează pe înțelegerea conceptului de securitate și cum a evoluat acesta până în prezent. În primă instanță, acest capitol face o trecere în revistă a conceptului de securitate prin prisma teoriilor relațiilor internaționale (realism, liberalism și constructivism) și cum sunt acestea aplicate în sistemul internațional.

Cadrul de analiză din timpul Războiului Rece sublinia o înțelegere a securității strict dintr-o perspectivă militară (amenințările erau reprezentate de alte state care căutau să își maximizeze puterea, iar răspunsul la amenințări era de natură militară sau lua forma alianțelor). Viziunea asupra securității a continuat să se dezvolte o dată cu schimbările din sistemul internațional de la sfârșitul anilor 1980: a inclus actori non statali și a luat în considerare și alte aspecte pe lângă cele militare, economice, sociale, de mediu etc. Teoria complexului de securitate din sfera studiilor de securitate este esențială în demersul nostru de a analiza regiunea Orientului Mijlociu. Conform ideilor dezvoltate de Buzan și Waever, acest capitol se va opri asupra definiției complexului de securitate, cum poate fi acesta identificat, structura, evoluția în timp și tipurile de complexe cu scopul de a aplica aceste chestiuni pe regiunea Orientul Mijlociu și Africa de Nord. Mai mult, vom analiza și conceptul de securitate în viziunea lui Buzan și Waever, acesta incluzând aspecte precum schimbările climatice, sărăcia, drepturile omului și modul în care este corelat conceptul cu teoria complexelor de securitate.

Al doilea capitol al lucrării introduce acțiunea externă a Uniunii Europene, prezentând evoluția politicilor externe de la începutul integrării europene până în perioada contemporană, punctând principalele evenimente, înțelegerea securității la nivelul Uniunii Europene și

principalele amenințări cu care s-a confruntat. Acest capitol menționează momentele esențiale în dezvoltarea politicii externe a Uniunii Europene (tratatele de la Maastricht, Amsterdam, Nisa și Lisabona) și a politicii comune de securitate și apărare pentru a contura capacitățile și procesele instituționale dezvoltate la nivelul Uniunii. În continuare, capitolul va analiza strategia globală a Uniunii Europene și prioritățile externe din ultimii 10-15 ani pentru a înțelege pozițiile adoptate la nivel internațional. Vor fi luate în considerare și prioritățile altor actori importanți la nivel european, respectiv NATO și Rusia.

Al treilea capitol propune un model teoretic al conceptului *grand strategy* care este aplicat Statelor Unite ale Americii, Rusiei, Chinei și Uniunii Europene (cu precădere în capitolul al patrulea), punctând interesele, resursele, amenințările și felul în care acești actori își urmăresc interesele în Orientul Mijlociu. Această analiză scoate la iveală faptul că Statele Unite ale Americii este cel mai important actor în regiune, prezent pe cale diplomatică (în toate conflictele și disputele majore), economică și militară. Politicile Statelor Unite asupra regiunii rămân esențiale în Orientul Mijlociu chiar și în contextul discuțiilor asupra retragerii unor efective din regiune. Rusia a dezvoltat o strategie bazată pe acțiunile Uniunii Sovietice, urmărindu-și obiectivele și dedicând multiple efective militare (prezență militară, acțiuni militare, vânzări de arme, ajutor militar). O parte esențială a aceste cercetări este analiza prezenței Chinei, un actor nou în regiune care își dezvoltă relațiile bilaterale prin comerț și investiții. Chiar dacă nu dispune de efectivele militare ale SUA sau Rusiei și are ambiții politice mai reduse, China câștigă teren, prezentându-se drept un puternic partener economic, un posibil mediator și un actor diplomatic.

Acest capitol propune, de asemenea, un instrument care analizează influența actorilor externi (Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană și Rusia) în regiune pe doi piloni: militar și economic. În ceea ce privește pilonul militar, am luat în considerare vânzările de arme către statele din regiune, testând și asumția conform căreia Rusia devine un actor din ce în ce mai important din această perspectivă. Uniunea Europeană nu poate fi luată în considerare în această secțiune deoarece capacitățile militare sunt dezvoltate la nivelul fiecărui stat membru. Concluziile preliminare arată că SUA deține monopolul în regiune, Rusia fiind inferioară, dar pe un trend ascendent în ultima perioadă, fapt ce arată o creștere a influenței care poate deveni semnificativă în viitorul apropiat. O altă variabilă importantă este ajutorul militar acordat statelor din regiune, unde Statele Unite este fără îndoială cel mai important actor, acesta mergând către aliații tradiționali. Lucrarea arată de ce SUA este din nou lider și de ce este semnificativ acest

ajutor militar. Uniunea Europeană nu poate fi luată, din nou, în considerare deoarece nu acordă acest tip de ajutor. Pe partea economică, situația este mai complexă, luând în considerare schimburile comerciale (import/export) și asistența economică oferită și analizând asumptia conform căreia Uniunea Europeană are cea mai mare influență din punct de vedere economic. Așa cum este de anticipat, Rusia are o influență minimă, dar are un impact important la nivelul pieței energiei nucleare în regiune. Uniunea Europeană este un partener economic important al regiunii, nivelul schimburilor comerciale fiind ridicat. În ciuda acestui aspect, această putere economică nu dă rezultate și la nivel politic, cauzele fiind analizate în următoarea parte a lucrării.

Capitolul al patrulea se axează în totalitate pe acțiunile Uniunii Europene în regiunea Orientului Mijlociu și Africii de Nord. Pornind de la modelul teoretic dezvoltat în capitolul anterior, acest capitol identifică valențele acțiunilor Uniunii Europene în regiune. Uniunea Europeană a fost implicată constant în problematicile Orientului Mijlociu printr-o serie de instrumente cum ar fi soluționarea conflictelor, managementul conflictelor, programe economice sau parteneriate cu statele din regiune. Dar, la nivel politic și de securitate nu a avut un impact puternic. În acest context, de ce Uniunea Europeană este inefficientă și nu poate transforma puterea sa economică în putere politică? Posibile răspunsuri pe care lucrarea le analizează sunt următoarele: i) Uniunea Europeană nu dispune de o putere militară comună (iar în această regiune acțiunile militare fac diferența), ii) un nivel de încredere scăzut al statelor din regiune și lipsa de credibilitate, iii) Uniunea Europeană a fost întotdeauna văzută ca un actor secundar, acționând în umbra Statelor Unite ale Americii. Aceste idei sunt analizate amănunțit în cadrul cercetării pentru a identifica în detaliu limitele acțiunilor Uniunii Europene în Orientul Mijlociu.

Cercetarea identifică limitele politicii externe a Uniunii Europene în Orientul Mijlociu cu scopul de a propune modalități de a îmbunătăți acțiunile UE. În acest sens, pornind de la aceste limite, demersul de cercetare propune o serie de recomandări care se concentrează pe importanța dezvoltării unei strategii pe termen lung care este implementată pas cu pas, strategie care necesită o bună înțelegere a statelor și actorilor din regiune și a relațiilor de putere. Această strategie ar ajuta Uniunea Europeană să obțină mai multă credibilitate și să fie văzută ca un actor extern care deține capacitățile necesare pentru a media un conflict sau o dispută, să folosească puterea soft și puterea hard și să influențeze dinamica de politică regională. În paralel, Uniunea Europeană ar putea crea un cadru de cooperare/competiție cu ceilalți actori externi din regiune pe termen mediu și lung.

Această cercetare deschide de asemenea mai multe direcții pentru a analiza mai departe acțiunile Uniunii Europene în Orientul Mijlociu la nivel micro, ceea ce ar însemna o analiza la nivelul fiecărui stat din regiune, iar recomandările ar fi concentrate și la nivel local. Concluziile introduc trei scenarii pe care Uniunea Europeană le poate urma, respectiv o implicare mai accentuată, menținerea acțiunilor existente sau o retragere parțială, analizând șansele fiecărui scenariu în parte.